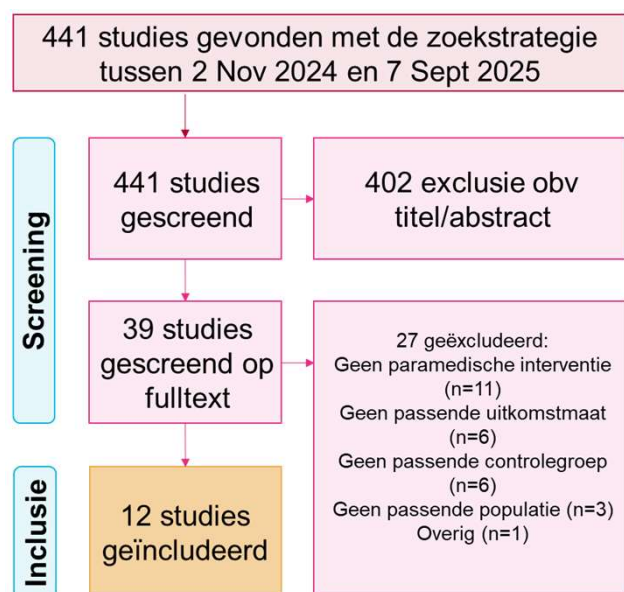

Paramedische Richtlijn Parkinson met Actieve ondersteuning

Overzicht revisie 5; dd. 25 aug 2026

Deze revisie bevat wijzigingen die doorgevoerd zijn op basis van 12 nieuwe studies (zie figuur 1), en nieuwe inzichten van de werkgroep. Daarnaast is een nieuwe module toegevoegd.

Figuur 1. Flowchart literatuur selectie

Voornaamste Inhoudelijke wijzigingen

High Intensity Interval Training (HIIT)

Op basis van recent onderzoek is High Intensity Interval Training als nieuwe aanbeveling toegevoegd voor mensen met de ziekte van Parkinson (mmZvP) in de vroege en middenfase in de modules [\(Dreigend\) verminderde spierkracht](#) en [\(Dreigend\) verminderd uithoudingsvermogen](#).

Onderscheid prebiotica, probiotica, synbiotica

Een studie naar het effect van synbiotica heeft geleid tot aanpassingen in de modules: [Vragen over voeding en voedingssupplementen](#) en [Obstipatie](#). Daarbij is het onderscheid tussen sybiotica, en pre- en probiotica expliciet beschreven.

Passend ritme bij cues

In de module [Loopproblemen](#) heeft een studie naar het effect van cues op de loopsnelheid geleid tot een aanpassing van de aanbeveling over compensatiestrategieën. Daarbij wordt aandacht voor een passend ritme nu duidelijker benoemd.

CO-OP aanpak

Een studie naar het effect van de Cognitive Orientation to daily Occupational Performance (CO-OP) -aanpak heeft geleid tot een aanpassing van de aanbevelingen voor mensen met de ziekte van Parkinson (mmZvP) in de vroege en middenfase, in de modules ['Cognitieve problemen in dagelijks handelen'](#) en ['Problemen in dagelijks handelen'](#).

NIEUW: Module Stress

De nieuwe module [Stress](#) bevat aanbevelingen voor mogelijke paramedische interventies bij mensen met de ziekte van Parkinson (mmZvP) die stress ervaren.

Overige aanpassingen

In de volgende modules zijn onderzoeken toegevoegd aan de conclusies, terwijl de betreffende interventies niet zijn opgenomen in de aanbevelingen, of de onderzoeksresultaten niet hebben geleid tot wijzigingen van de aanbevelingen:

- [Houdingsproblemen](#): neuromusculaire taping; niet opgenomen in de aanbevelingen
- [Dreigend verminderde spierkracht](#): 1) Kilohertz alternating current stimulation; niet opgenomen in de aanbevelingen
- [Problemen arm-/handvaardigheid](#): 1) Kilohertz alternating current stimulation en 2) dynamische orthese; niet opgenomen in de aanbevelingen
- [Loopproblemen](#): 1) neuromusculaire taping en 2. AMPS; niet opgenomen in de aanbevelingen. Onderzoek naar fysiotherapie gericht op loopvaardigheid bij mensen met DBS heeft niet geleid tot wijziging in de aanbevelingen.
- [Balansproblemen](#): vit D suppletie; niet opgenomen in de aanbevelingen.
- [Blaasproblemen](#): onderzoek naar interventie TTNS; geen wijziging in de aanbevelingen.
- [Vragen over voeding en voedingssupplementen](#): vit D suppletie; geen wijziging in de aanbevelingen.

De onderbouwing hiervoor is beschreven in de rationale van de betreffende module.

Daarnaast in verschillende modules tekstuele wijzigingen gedaan ter aanvulling of verduidelijking van bestaande overwegingen, rationale of aanbevelingen.

Het ergotherapeutische observatie-instrument 'Assessment of Motor and Process Skills' is verwijderd uit de aanbevelingen van de richtlijn, omdat deze niet langer wordt ondersteund. De opvolgende versie is momenteel nog niet beschikbaar in het Nederlands.